

RAMON GOMIS

**El jove Gabriel Ferrater,
la llegenda**

Empúries

Ramon Gomis

El jove
Gabriel Ferrater,
la llegenda

Editorial Empúries
Barcelona

Primera edició: setembre del 2024

© Ramon Gomis de Barbarà, 2024

Plec de fotografies

Les imatges 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 14, 15, 16 i 17 procedeixen de l'Arxiu Gabriel Ferrater. La foto 8 és d'Anna Barlow. Les fotos 9, 10 i 13 procedeixen del Fons Gabriel Ferrater del Centre de Lectura de Reus; també la foto 12, que és de Ramon Gomis. La foto 11 prové de l'arxiu de la família Romero.

© d'aquesta edició: Edicions 62, s.a.

Editorial Empúries

Diagonal, 662-664 – 08034 Barcelona

info@grup62.com

www.editorialemuries.cat

Fotocomposició: Grup62

DIPÒSIT LEGAL: B. 13.167-2024

ISBN: 978-84-19729-49-1

La lectura obre horitzons, iguala oportunitats i construeix una societat millor.

La propietat intel·lectual és clau en la creació de continguts culturals perquè sosté l'ecosistema de qui escriu i de les nostres llibreries. En comprar aquest

llibre contribuïu a mantenir aquest ecosistema viu i en creixement.

A Grup62 agraiem que ens ajudeu a donar suport així a l'autonomia creativa d'autores i autors perquè puguin continuar desenvolupant la seva funció.

Adreceu-vos a CEDRO (Centro Español de Derechos Reprográficos) si necessiteu fotocopiar o escanejar algun fragment d'aquesta obra. Podeu contactar amb CEDRO a través del web

www.conlicencia.com o per telèfon al 91 702 19 70 / 93 272 04 47.

TAULA

Prefaci	9
La construcció del mite: la nissaga	15
La nissaga educa els seus fills	31
Fugir de l'ombra del pare	43
La seducció: líder del Club dels Quatre	51
El compromís i la por	67
Peyreau, un cul de món	87
El retorn a Catalunya	95
El servei militar en temps dels maquis	105
A Gabriel Ferrater no se li havia perdut res a les muntanyes	111
El comiat	119
Epíleg	127
Fonts	131

LA CONSTRUCCIÓ DEL MITE: LA NISSAGA

La distinguida dama Soler de Ferraté ha dado a luz felizmente un robusto niño siguiendo madre y su pequenín Gabriel admirablemente.

El Heraldo de Reus, 24 de maig de 1922

Són tres generacions. En el món burgès, les nissagues no van més enllà de tres generacions. I la dels Ferraté no serà una excepció. La primera ascendeix, se situa en el mapa dels negocis i enriqueix la família, que a poc a poc és acceptada en la societat dels poderosos. Això ho va fer Gabriel Ferraté i Gili, de Reus. La segona generació, la dels fills —quatre germans Ferraté—, gaudeix dels beneficis, practica la política i el mecenatge i és un referent de la societat del seu temps. I la darrera —la dels nets— va a mal borràs i acaba per abandonar el negoci familiar. De cap manera això vol dir que aquesta tercera generació —la de Gabriel Ferrater— no sigui part de la nissaga. Ho és. I, com en tota nissaga, no serà indiferent a les vicissituds, encerts i fracassos dels qui la formen. Però Gabriel Fer-

rater no només pertanyia a la nissaga dels Ferraté. Les llegendes també amaguen algun misteri. I aquesta també en té. Però no ens precipitem.

La nissaga Ferraté s'inicia amb l'avi patern del Gabriel, un comerciant que havia fet fortuna en el negoci del vi. L'emmagatzemava en uns cellers de Reus, vi del Priorat i de la Terra Alta comprat a bon preu, i el venia, a l'engròs i amb marge, als vinaters francesos perquè poguessin millorar el contingut alcohòlic dels seus vins, el grau. Més endavant, ja amb els fills com a socis, els Ferraté van ampliar el mercat. El fill segon, el Joan, parlava perfectament francès, anglès i alemany. Això li va permetre aconseguir clients del Regne Unit i d'Alemanya. Amb aquesta expansió internacional, el negoci va prosperar, però amb un nou factor d'incertesa: el cost del transport marítim. I aquesta incertesa serà una de les preocupacions dels germans Ferraté al llarg del temps, en concret del Ricard, el pare de Gabriel Ferrater. Estic parlant dels primers anys del segle xx.

La família Ferraté eren rics, i els rics del segle xx es distingien. Aquesta característica —la distinció— anava inclosa en la definició de burgès. Només cal observar com s'anuncia, a *El Heraldo de Reus*, el naixement del «pequeñín» Gabriel. Aquesta distinció, la marca, persisteix al llarg de la vida encara que, com li va succeir a Gabriel Ferrater, un pugui acabar vivint, si no en la misèria, sí amb grans estretors econòmiques. No es tracta de diners. És una altra cosa, és la cultura de classe i, més difícil de precisar, serien l'es-

til, la diferència i, per fer-ho rodó, el bon gust. La marca la dona la nissaga. Ell també la tenia, n'era membre.

El patriarca Ferraté va morir el juliol del 1921. Tenia quatre fills —el Gabriel, el Joan, el Ricard i l'Amadeu— i, en morir, els cellers passaren a tots quatre, amb el nom de Ferraté Hermanos. Repartir una empresa entre quatre, per molt bé que vagi, no és la millor idea per fer-la prosperar. Al contrari, és una imprudència. Però els pares, abans i ara, sovint no escolten la raó quan es tracta de donar continuïtat al negoci. Els mouen els sentiments, el benestar dels seus, i pretenen que la seva empremta perduri molt més enllà de la seva mort. El patriarca Ferraté no va ser una excepció, i decidí que els fills compartissin la propietat. Aquest fou un dels motius, si no el més important, de la posterior ensulsiada del negoci.

Ricard Ferraté i els seus germans —els oncles paternals del Gabriel— eren persones cultivades i tenien gustos cars, entre els quals el de practicar el mecenatge. És una característica de la segona generació d'una nissaga. Els dos germans grans patrocïnaven la cultura local donant suport a entitats o finançant diverses publicacions. El Joan, el segon, era aficionat a l'espeleologia i l'excursionisme i, a diferència dels altres germans, escrivia poesia, poemes que va aplegar en un sol volum, *Imatgeries*, amb pròleg de Josep Maria de Sucre. Els dos més joves, el Ricard i l'Amadeu, militaven en política catalanista i republicana. I això també els costava diners. Sobretot al Ricard, sempre

més decidit a embrancar-se en nous projectes socials i culturals, a Reus. La seva dona, Amàlia Soler, l'hi retreia i hi estava en total desacord. «Malaguanyats diners», deia. Per a ella només eren fantasies dels amics del seu marit, una colla de somiatruïtes. De tots ells, a qui menys podia veure era a Salvador Torrell i Eulàlia, llibreter i editor. El considerava un gran sòmines que sempre l'enredava.

Quan va néixer Gabriel Ferrater, el seu pare, com ja he dit, era hereu del vint-i-cinc per cent de l'empresa vinícola familiar, Ferraté Hermanos. Ricard Ferraté gaudia dels beneficis del negoci, que dirigien els seus germans més grans, sobretot el Gabriel, l'oncle Gabriel. Vist així, Ricard Ferraté era un bon partit, com es deia abans. Tenia poder —era ric, estava ben situat— i, a més, era intel·ligent i cultivat. Unes qualitats ben apreciables en un home. Però que no hi hagi un malentès: l'amor romàntic, amb algú de la mateixa escala social, era una raresa, i si aquest algú era d'una altra classe, un escàndol. S'estilava el matrimoni amb interessos econòmics compartits. En qualsevol cas, no en tinc cap dubte, Amàlia Soler es va casar amb Ricard Ferraté perquè era això, un bon partit —i no es va estar mai de dir-ho—, i el seu marit va veure en ella una pubilla molt desitjable. Era guapa, llegida i filla d'un advocat ben establert a Reus, tal com recullen els periòdics locals. I compartien interessos —els exposaré més endavant—, tots dos eren rics, i això fou decisiu per acordar el matrimoni.

No em puc estar de dir que el pare del Gabriel

podia viure, sense preocupacions, del negoci dels vins, en què tampoc —sigui dit de passada— no hi feia gran cosa, en recollia els beneficis. Les seves dèries culturals i polítiques ja li ocupaven tot el dia. Havia estudiat dret però mai va exercir d'advocat. El títol universitari era una pertinença més, de la qual podia prescindir. Recordo que un amic del Gabriel —Pitu Massó— em va explicar que un dia de xerinola van descobrir el títol universitari del pare a terra, sota una calaixera al xalet del Picarany, i un de la colla —l'Agustí— va estar a punt d'emportar-se'l com a penyora. Aquesta anècdota il·lustra el poc valor que el pare donava al títol acadèmic: el guardava en qualsevol lloc, sota una calaixera. Contrasta amb la cura que tenia a col·leccionar els seus llibres, ordenats, a la biblioteca de la casa de Reus. Que el seu fill gran, el Gabriel, no donés gaire valor als resultats acadèmics em podria atrevir a dir que potser ja li venia d'aquesta actitud del pare. Això no contradiu que, tal com explicava Amàlia Barlow —abans de casada, Amàlia Ferraté—, els reiterats fracassos del seu germà a l'hora de treure's el batxillerat no fossin viscuts per la família com un petit daltabaix, sobretot per part de la mare. Però amb uns resultats ben ineficaços. I és que per als Ferraté, sense cap mena de dubte, el saber era una altra cosa.

¿Quin paper té la mare i la família de la mare en l'entorn Ferraté? A la primera meitat del segle xx, quan les dones es casaven —i més en un ambient burges— passaven a ser considerades membres de la fa-

mília del marit, fins i tot algunes n'adoptaven el nom, i per tant la mare del Gabriel serà —per a la societat reusenca— la senyora Ferraté. Vivia en un món on la feina dels homes i les dones estava assignada de manera molt estricta i la importància del paper social del pare no es qüestionava. La mare reivindicava l'estil, els costums, l'ordre domèstic, tal com va explicar en diverses ocasions la seva filla Amàlia. Però no només això. Ella era una dona intel·ligent i culta, aguda i, a voltes, àcida, que volia participar en les discussions familiars, que no es deixava entabanar per ningú i, per descomptat, tampoc pel seu marit. No s'havia casat per ser un moble de luxe, ni de bon tros. Tenia opinió. Sabia seduir a qui l'escoltava, i això queda en la memòria dels fills. Resultava atractiva, no només per als de casa, i ella ho sabia. Mantenia la distància en la conversa, amb un punt de misteri i encant. Era distingida, amb aquella distinció pròpia de la burgesia. Pertanyia a una família tant o més reconeguda socialment que la dels Ferraté, però de la qual no es parlava mai. Ni Gabriel Ferrater ni els seus germans. No deixa de ser curiós, un misteri.

L'avi matern, Joan Soler, era un home que es guanyava bé la vida com a advocat, tenia un despatx de prestigi i anava fent. Però en el temps del qual parlem els advocats de Reus només pledejaven per assumptes menors, disputes per terres, per alguna herència i algun altre terrabastall, amb minuts ben poc quantioses. Res a veure amb alguns advocats d'ara, amb grans despatxos i beneficis, empreses tanmateix. Vull dir que

l'advocat Soler de Reus, per molt reconegut que fos, no guanyava prou perquè, de resultes de l'exercici de la seva professió, se'l pogués considerar un home ric. El seu fill Antoni feia de dibuixant, il·lustrador i caricaturista. Unes activitats que no donaven, o donaven per a ben poc. En canvi, he dit que Amàlia Soler provenia d'una casa rica. És contradictori, cert. ¿Com pot ser?

L'àvia Rosselló, a diferència de l'avi Soler, pertanyia a una bona família, ben arreglada, i que em perdonin l'expressió, parlem de diners. Una nissaga reconeguda, de terratinents i industrials: els Victo. Una llegenda reusenca, amb una riquesa molt probablement més quantiosa que la que s'atribuïa als Ferraté. I també amb influència social. Si era així, si aquesta família era tan important com a Reus diuen, ¿per què mai ningú de la família Ferraté parla de la nissaga dels Rosselló, dels Victo, ni tampoc Gabriel Ferrater en diu mai res? ¿Per què?

La llegenda ferrateriana es construirà també amb oblots, fets de què no es parla perquè compliquen o distorsionen el relat. Quan els tres germans Ferrater Soler, el Gabriel, el seu germà Joan o la seva germana Amàlia, fan algun esment de la família de la mare —si en fan—, l'origen familiar no té cap rellevància, hi passen de puntetes. No em puc creure que no sabessin d'on venien, que desconeguessin qui eren els Rosselló. Recordo que Amàlia Barlow, la germana del Gabriel, en una entrevista, parla de passada de la família de la mare. «Unes amazones», diu. Unes dones independents d'origens d'industrials, seders, a Lió.

Quan vaig llegir el comentari d'Amàlia Barlow, de primer vaig pensar que podia ser una fantasia. I ho és, o ho és en part. Deia que la família de la mare havien estat seders. I ho eren, cert, però no francesos —de Lió— com ella deia, sinó de més a prop, d'Almoster, al Baix Camp. I, per descomptat, no és el mateix. Aquest origen té tot un altre glamur.

Amàlia Soler i Rosselló, la mare del Gabriel, era descendent del Victo. Així anomenaven un tal Víctor Josep Rosselló Martí (1808 - després de 1885), terratinent i enòleg que havia heretat importants propietats agrícoles dedicades al conreu de la vinya i l'olivera als termes d'Almoster i Reus, finques que ell havia modernitzat. Deien que es podia caminar d'Almoster a Reus, uns sis quilòmetres, sense trepitjar altres terres que les del Victo. Només el mas que portava el seu nom, el mas del Victo, tenia vuitanta jornals de terra de llicorella, entre secà i regadiu. Per als que no estiguin acostumats a aquesta mesura, un jornal són 4.358,3 metres quadrats. Facin el compte. Només les terres d'aquest mas feien 348.664 metres quadrats, una bona propietat.

Però els Rosselló no només eren uns destacats propietaris rurals. El Victo era l'amo de la fàbrica de tòr-cer seda més important que hi havia a la ciutat de Reus, i n'hi havia unes quantes. A Almoster hi tenia les naus on es criaven els cucs de seda, dels capolls en treia el fil. El fet que el 1844 la fàbrica del Victo fos visitada per la mateixa reina Isabel II ja ens indica dues

coses: la importància dels negocis de Víctor Josep Rosselló i les seves afinitats polítiques.

La manufactura de la seda tenia una llarga tradició a Reus i als pobles de l'entorn, on el fil es preparava i es tintava, i fins i tot es teixia. Però al segle XIX es produeix un gran canvi en el negoci de la seda, la industrialització, i els Rosselló —diferents branques dels Rosselló Martí— en són capdavanters. L'avantpassat del Gabriel, el Victo, el 1856 construeix una moderna fàbrica que per diferents vicissituds no pot arribar a inaugurar. Es tracta de La Sedera Reusense, una empresa que passarà a mans de diferents accionistes, entre ells —com a majoritari— Antoni Pascual Vallverdú (1834-1903), i que serà coneguda popularment com la sedera del Pascual.

¿Però qui era aquest avantpassat de Gabriel Ferrater, el tal Víctor Josep Rosselló Martí? Un burgès il·lustrat, amb terres i negocis diversos, monàrquic. Fou nomenat alcalde, no constitucional, de Reus l'any 1867. Va durar molt poc en el càrrec, una mica més d'un any, però en va tenir prou per impulsar un bon grapat de reformes urbanístiques de la ciutat que, per als benestants, foren benvingudes. Arbres als carrers, la construcció d'una carretera per unir Reus amb Castellvell, l'endreça del camí de Reus a Montroig, i mesures de salut pública. Se li atribuïa un caràcter difícil, autoritari, enèrgic —deien els seus—, tirava pel dret. Un cacic per als altres. El Victo no estava per orgues. Als que li portaven la contrària els destituïa, per molt que fossin de la seva mateixa cor-

da, monàrquics. Un dels que va rebre va ser Antoni Pascual Vallverdú, seder com ell. La seva destitució marcarà l'inici de la rivalitat entre els Rosselló i els Pascual, important per entendre alguns detalls de la biografia de Gabriel Ferrater.

El Victo era considerat pels revolucionaris una molt mala bèstia. Des del poder va promoure la neteja d'aquells que considerava marginals, els gitanos i els rodamons, i no s'estava d'empaitar els blasfems. Tanmateix, se l'acusà de corrupció, de crear impostos il·legals, i també d'evitar les eleccions municipals, quan ja se celebraven en altres municipis. No en convocava per por de perdre-les, deien. Quan esclatà la Revolució de Setembre, la Gloriosa, el Victo va fugir cames ajudeu-me abans no l'encalcessin. Li van cremar la casa de Reus. Se'l feia responsable d'haver estat al darrere de la mort de més d'un revolucionari. I s'escapà d'una manera excepcional, rocambolesca, conduint una màquina de tren de Reus fins a Lleida, des d'on passà, d'amagat, primer a Bordeus i després a París. No va voler tornar mai més a Reus, ni viu ni mort, malgrat tenir-hi els negocis, la nova sedera —que no havia inaugurat— i altres propietats agrícoles i industrials. Els seus fills també fugiren amb ell, però tornaren, al cap de molt poc temps, quan de nou hi hagué canvi de règim. Malgrat aquesta absència definitiva, el Victo, l'avantpassat de Gabriel Ferrater, continuarà sent present a la societat reusenca. Té un romanço dedicat, *Las maldades del Víctor*, on se'l blasma per haver tret al carrer les tropes aquarterades a

Reus per reprimir la protesta. I, per molt que semblí impossible per ser qui fou —un dictador—, en els temps que som, a Reus el Victo encara hi té una bonica plaça amb el seu nom. I al bell mig d'aquesta plaça s'alça una figura de Neptú, el déu perillós i inestable.

Me'n faig creus: ¿com és que sempre s'ha parlat de la nissaga dels Ferraté i ben poc o mai de la dels Rosselló? Tampoc Gabriel Ferrater en digué mai res. Alguna raó hi ha d'haver. Donaré la meva.

A Reus, com succeïa en altres ciutats de Catalunya, era important endreçar bé els casoris. Calia establir unes relacions familiars que protegissin els propis interessos econòmics i, si era possible, que els engrandissin. Anem als Ferraté. Els dos fills grans del patriarca, el Gabriel i el Joan, no van tenir mai cap intenció de casar-se, tenien senyores a Barcelona. No obstant això, el Gabriel acabà casant-se dues vegades, amb dones de poca rellevància social, sense intenció de tenir descendència. De la primera, considerada per l'entorn reusenc una dona eixerida, elemental, mitja virtut, enviudà molt aviat. Seguí exercint de solter fins que, a la postguerra espanyola, ja gran, es tornà a casar amb una dona que entre la burgesia local tenia bons amics que li pagaven els favors i, com confessava al seu amic l'arquitecte Josep Simó, ho va fer per la carallotada de voler que li toquessin de tant en tant «un solo de clarinet». Aquest estirabot tingué el rebuig de tota la nissaga. Era una relació extemporània, sense futur. De fet, fou així. El matrimoni durà vuit mesos, el temps que l'oncle de Gabriel Ferrater va trigar a morir.

El Ricard, el tercer fill, es casarà amb Amàlia Soler Rosselló. Aquest sí que serà un casament endreçat, amb voluntat de perpetuar el llinatge. Ara ja sabem que ella pertanyia a una nissaga terratinent rica, amb patrimoni industrial —fabricants de seda— i propietats rurals, conservadora i catòlica. El patrimoni de l'àvia del Gabriel, Anita Rosselló, tenia aquest origen. Al contrari dels Rosselló, els Ferraté eren una nissaga de comerciants liberals i catalanistes. Vist així, tant l'Amàlia com el Ricard tenien un tret en comú: eren de bona família. Tots dos feien sort, que és un dir. Tot i que, com em recordava ella mateixa, mai va estar enamorada del seu marit. I, mentre m'ho deia, Amàlia Soler m'assenyalava una fotografia de Rodolfo Valentino, gran, emmarcada, que tenia al capçal del llit del pis de Barcelona, al carrer Benet Mateu. «Aquest sí que era un home guapo», afegia.

El germà petit dels Ferraté Gili, l'Amadeu, es casarà amb Maria Pascual i tindran un fill, i també li posaran de nom Gabriel. Com si hagués estat fet expressament per fer-se la guitza. Les dues cunyades mai es van avenir. La mare de Gabriel Ferrater no s'estava de dir a les amigues que la seva cunyada era una dona de mal gust, gasiva i estrofolària. I Maria Pascual bescantava Amàlia Soler dient que era pretensiosa i malgastadora. ¿Podia arribar aquesta rivalitat al punt que cadascuna d'elles —l'Amàlia i la Maria— posés el nom de Gabriel, el del patriarca Ferraté, al fill gran? Podia ser, va ser, i és sorprenent. No és costum donar el nom de l'avi a un fill

quan ja hi ha un cosí germà que el porta. És ben estrany. En qualsevol cas, el 1942, quan Gabriel Ferrater es matricula de quart de batxillerat, es modifica el cognom. Ja no serà Ferraté sinó Ferrater. ¿És una manera de diferenciar-se del seu cosí germà Gabriel Ferraté Pascual o bé senzillament es tracta de catalanitzar-se el nom? ¿O de reivindicar la grafia amb què signava el seu besavi, boter —Gabriel Ferrater Satorra—, tal com consta als arxius del notari Francesc Sostres i Soler? Apostaria per la primera opció. No em puc creure que l'any 1942, en ple franquisme, el Gabriel afegís una erra al seu cognom per fidelitat a la llengua catalana, a la normativa fabriana. Si la raó era la catalanització gràfica, ¿per què deixar-ho a mitges i no adoptar la forma realment correcta, Ferrater?

Aquesta rivalitat entre les dues cunyades Ferraté venia de lluny, de família. L'odi es pot transmetre de generació en generació, com si hagués arribat a impregnar els gens. Maria Pascual pertanyia a l'altra nissaga industrial de fabricants de teixits de seda de Reus, els Pascual, els de la sedera que porta el seu nom. I els Pascual i els Rosselló eren eterns rivals, polítics i industrials. Recordem que Antoni Pascual Vallverdú ja havia estat destituït com a regidor de l'Ajuntament de Reus per Víctor Josep Rosselló. Que tots dos haguessin estat monàrquics tenia una importància relativa. Lluitaven pel mateix pastís, el poder social i econòmic. Aquest era el tema.

Els industrials seders i cotoners van tenir un pes im-

portant en la societat reusenca del XIX i principis del XX. Com la tingueren els comerciants de vins i alcohols, olis i fruits secs. Tots ells intentaran dissenyar la vida local, i nacional, conforme als seus interessos. A la ciutat de Reus el 1860 hi havia deu fàbriques de seda i deu més de cotó, dues d'elles, el Vapor Vell i el Vapor Nou, entre les sis, en tot el país, que tenien més de deu mil fusos. I el mercat dels dilluns a la ciutat era una referència internacional per fixar el preu de l'alcohol: Reus, París i Londres, deien. Però la mirada de comerciants i industrials era diferent. I la posició política i social també. Els comerciants —posem per cas uns vinaters com els Ferraté— cerquen una part important del seu negoci a fora, a l'estranger. Acostumen a ser liberals, parlen llengües, volen pactes, acords. Els industrials, com els Rosselló o els Pascual, miren endins, a Madrid, el seu mercat és proteccionista, són conservadors i monàrquics si cal. Tanmateix, els comerciants fan funcionar el negoci amb pocs treballadors, no acostumen a tenir conflictes socials; en canvi, els industrials tenen empreses amb molts treballadors, poden arribar a ser centenars, i viuen conflictes socials, a vegades amb enfrontaments violents. Són dues posicions antagòniques. Però malgrat les diferències entre els uns i els altres, la rancúnia fins i tot, mai s'estaran d'establir relacions familiars. Amb la voluntat d'incrementar el patrimoni, de ser més rics. Aquest és el món on neix Gabriel Ferrater, i és en aquest món urbà on va viure la infància. No en un Reus «molt poble», com algú ha dit, sinó en una ciu-

tat amb una burgesia industrial i comercial, amb pretensions i rivalitats.

Al llibre *El Gabriel Ferrater de Reus* no parlo del Victo. De fet, la pista que em va donar la germana del Gabriel, Amàlia Barlow, el cap de la troca que jo vaig seguir, no em va dur enlloc. Em va confondre. Ella deia que la família de seders eren els Pratdesaba, el segon cognom de la seva àvia, Anita Rosselló i Pratdesaba. I vaig cercar aquest nom als anuaris de sederes a França i també a Catalunya. Cap Pratdesaba havia estat propietari d'una sedera ni a França ni al nostre país. Que a *El Gabriel Ferrater de Reus* jo no parli dels Rosselló és un error per desconeixement, una badada important: no vaig lligar el nom Rosselló amb la saga del Victo; però que no en parli Gabriel Ferrater, ni tampoc el seu germà Joan, i que la germana en doni una pista equivocada em resulta incompreensible. ¿O no? Potser es tractava d'això, que seguís per un altre camí. ¿Quin motiu tenien els germans Ferraté Soler per no fer esment de la pertinença a la nissaga dels Victo d'Almóster? Un propietari rural, criador de cucs de seda, fabricant de fils de seda, de teixits, monàrquic ric i poderós, que perseguia gitanos, blasfems i vagabunds (els feia trossejar pedra i adobar carrers) i que diuen que va fer assassinar algun opositor. Un dictador. ¿Per això? ¿Per què no? Encara que no descarto que l'oblit —interessat— ja vingui de la generació dels pares o dels avis. Seria possible que l'àvia o la mare del Gabriel, Anita Rosselló o Amàlia Soler, no volguessin que se les

identifiqués amb la nissaga del Victo. Els temps estan canviant. Aquest allunyament seria més social que econòmic, perquè de les propietats del Victo encara en van gaudir el pares del Gabriel.

No ha de resultar pas estrany que als Ferraté Soler ja els estigués bé identificar-se només amb la nissaga dels Ferraté. La que és liberal, culta i regeneracionista, singular. Aquella amb què es pot construir una llegenda atractiva. De l'altra, de la dels Rosselló, valia més no parlar-ne, són uns carques. Qualsevol amb dos dits de front faria el mateix. Els Rosselló són poc distingits, una família de conservadors, monàrquics i catòlics. No llueix carregar l'estigma del Victo. Encara que la família del Gabriel en rebés una vintena de jornals que els serviren per construir el xalet familiar a Almoster, el Picarany. I, més tard, el mas del Victo i altres propietats que els seran de gran utilitat per tirar endavant, per sobreviure, en temps difícils.

Tots tenim llums i ombres. De la pròpia biografia cadascú en destaca el que vol. I Gabriel Ferrater era prou llest —aquí dic llest— per no deixar d'escriure la seva i permetre que els altres, amb quatre paraules, acabéssim de construir el relat que li convenia. El dels Ferraté.